ÇINARALTI

Sayı : 60

Kuruş 15

MİLLİYET DERGİLERİ

AFTALIK FİKİR VE SANAT MECMUASI

BU SAYIDAKİLER:

Bir mırıltı karşısında ..... Çınaraltı
Milli birlik ve ahlâk ..... Peyami Safa
İnegöle dair ..... Osman Önder
Türklerde ismin kudsiyeti ..... Hüseyin Nahmık Orkun
...r ihtar ..... Çınaraltı
...n anahtar: Rüşvet ..... Dr. M. Hakkı Akansel
...iz Anamur ve Mamure kalesi ..... R. Yalgın
Ayrılık türküsü (şiir) ..... Leman Çiçekdağı
Sene 1941 (şiir) ..... Hasan Çelebi
Delhiden Üsküdara ..... Barkın
Soytarı kahraman (hikâye) ..... Münife Baran
Seçme sözler ..... **
...milli roman) ..... Yusuf Ziya Ortaç
...lâfta geçerken ..... **
Seçme güzel şiirler

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

Seçme, Güzel Şiirler

Var

Cengâveriz cenkten korkmaz koşarız.
Vatan için bütün Türklük coşarız.
Sarp kayalar bize yoldur aşarız.
Tarihler boyunca destanımız var!

Atamızdan örnek kalan biz varız.
Şefimizi sever, ona uyarız.
Çatma düşman kızıl kana boyarız.
Irkımız yücedir gür kanımız var!

Süngümüz düşmana birden dalar da,
Sanarsın onu sen Dumlupınarda.
Bu toprakta gökte ve bu sularda,
Başımız üstünde sancağımız var!

— Aydın —
Şehabettin KESKİNDİKKILIÇ

Salıncak

Nemli şafaklarda uyandı kuşlar,
Bahçelerde kırık şi'ri suların.
Açtı dudaklarda ilk rengi narın;
Ve nisan ufkunda geniş uçuşlar..

Çizilip kaybolan resim, havuzda;
Bir hülyâ gibiydi alnın, yanağın,
Bir hülyâ gibiydi, sular yanınca,
Ufukta saçların ve salıncağın!

S. CENAN

Uyan Zeybeğim!

İ. Zeki Burdurlu'ya —

Çoktandır, ördüğü yollar çimenden,
Nerdesin ey yiğit aslan Zeybeğim?
Madran'lar görülmez oldu dumandan (*),
Öksüz Bozdağlar'a tırman Zeybeğim!

Vur yere dizini, titresin bağlar;
İnlesin sesinden dumanlı dağlar!
Gözümde tütüyor sevinçli çağlar,
Bu derin uykudan uyan Zeybeğim!

Daha dün şahlanan bir at gibiydin,
Göklere yükselen kanat gibiydin,
Ne çabuk yok oldun, ne çabuk gittin?
Söyle bir kımıldan, candan Zeybeğim!..

Necip PEHLİVAN

(*) Madran'lar Aydın'ın tam cenubundaki dağlardır. — N. P.

Hıçkırık

Mercan dallarında gamlı hazanın,
Titreşir bir yığın altından yaprak.
Avucunda çırpınan visali bırak...

Ümit ki bir solgun meyvadır
İn bu merdivenden hâtır
Hıçkıra hıçkıra maziye

Meh

Atam

Güçlükleri ye
Önderdi her

Fânî Ata birden
Duyduk daha engin acı her yıldönün

Bir benzeri yoktur yine eşsiz yine te
Eksilmiyecek yaşlarımız dinmiyecekti

Türküz, Atatürkün bize gösterdiği
Hiç yılmayız aslâ yedimiz, yetmişimiz

Andiçtiğimiz kutsal ödev: ülkümüz
Kalblerde Atam böyle yaşarken

Ercümend

Beyaz S

Yollarda gezindi bir ka
Kayboldu rüzgârda sesi ö
Titrek adımların verdiği h
Yollarda gezindi sâkin ve b

Uyuşmuş dallarda yazın hulyâs
Havuz, ağaçların kırık aynası,
Ve ölen gül, kuşun son âşinâsı;
Bir uzun masaldır bahçelerde yaz.

S. CEN

HAFTA GEÇERKEN..

İlk hedef 50 milyonluk TÜRKİYE

Ankaranın seçkin milliyetçi münevverleri tarafından neşredilen Millet mecmuasının 6ncı sayısında Prof. Dr. Nüzhet Şakir Dirisu'nun yukarıda başlığını yazdığımız ve nüfus dâvamızı yakından ilgilendiren, küçük bir makale içinde bu dâvanın başarılmasında en esaslı görüşleri belirten bir yazısını okuduk. Yazısına kozmobiyolojik araştırmaların kâinat sistemine bağlı olan dünyamızda hayatiyeti yaratan enerji kaynaklarının tesirinin gün geçtikçe azaldığı mutasını kaydetmekle başlıyan muharrir, bundan 100 hattâ 500 sene evvelki insanla bugünkü insanın dayanıklılık farkının çok büyük olduğunu, bu farkın telâfisi için de insanların, küçük küçük hükûmetlerin bir araya toplandıklarını, bunun da misâllerini Avrupada birbirlerine düşman 40 hükûmetin bir tek Fransayı; 12 düşman hükûmetin tek İngiltereyi; 39 hükûmetin ve bir de Avusturyanın aralarına katılmasile tek Almanyayı meydana getirmelerile vererek, Türkiyemize temasla:

«İnsan cemiyetlerinin bu dinamik faaliyeti içinde Türk milleti, sağlam dayanıklılık, yaratıcılık ve yapıcılık kudretile böyle topluluğu kurabilecek çekirdeğin, bütün vasıflarını taşıdığını bir çok defalar ispat etmiştir.» demekte ve yazısının daha aşağısında gelecek dünya nizamında Türkiyemizin nüfus vaziyetini mütalâa ederek şu hükme varmaktadır: «Türkiyenin varlığını koruyabilmesi ve sonuna kadar medeniyet âlemi içinde, kendine düşen büyük vazifeyi başarabilmesi, bu milletin — soyundan ve tarihinden gelen kabiliyetlerle cihazlı — fertlerinin, büyük ölçüde çoğalmasına bağlıdır. 18 milyonluk Türkiyenin sahipleri, pek yakın olması mümkün bir gelecekteki işleri görmeğe belki de yetmiyecektir.»

Yazısının bundan sonraki kısmında nüfusumuzun son sayılara göre yılda % 1,7 nispetinde arttığını ve bu artış nispetinin bütün milletlerarasında Rusya ve Bulgaristandan sonra üçüncü geldiğini ve sevinilecek bir şey olduğunu işaret eden muharrir, az bir zamanda ne yapıp yapıp 50 milyon olmamız lâzım geldiğini yazarak bununla nüfus dâvası olarak ilgilenildiğini, bunun için muhacir getirmenin lüzumsuz olduğunu, nüfusumuzun çokluğunu köylü teşkil ettiğinden ve köylü zaruret olarak bekâr kalmadığından şehirlerdeki bir kaç bekâr için evlenmeyi teşviki doğu bulmadığını, asıl mühim meselenin, doğan çocukların yaşamalarını temin etmek icabettiğini kaydederek doğum ve bakım evlerinin esasen çocuğa bakılmasını bilen şehirlerde açılacağı yerde sayısı kırk bine varan köylerimize yarar bir şekle getirilmelerini temenni eden muharrir, bu özlü yazıyı aşağıdaki cümle ile bitirmektedir:

«Hülâsa: Türkiyede nüfus dâvasının başı, ölen çocukları yaşatmak ve bunu da çok doğan fakat yine çok ölen köylerimizde yapmaktır, diye düşünüyoruz».

«Bize millî iktisat sistemi niçin lâzım?»

Cumhuriyet gazetesinin 24 birinciteşrin 1942 sayısında Haşim Nahit Erbil yukarıki başlık altında yazdığı yazıda: «Modern bir memleketin iktısadî faaliyetleri, mutlak bir iktısadî sisteme uygun olmalıdır, bir sisteme girmiyen iktısadî hâdiseler münakaşa bile edilemez.» dedikten sonra, memleketimizde «istihsâl», «mübadele» ve «istihlâk» faaliyetlerinin bilinen sistemlerden hangisine uygun olmalıdır? sualini ortaya koyan muharrir, yazısının bundan sonraki kısmında cihan ekonomisinin temel sistemlerini, bilhassa beş kıtada İngilterenin hâkimiyetini kuran serbest mübadele sistemini gözden geçirmekte ve bu sisteme karşı evvelâ Amerikanın millî iktısadın kurucusu olan Friedrich List'in sistemile nasıl ayaklandığını ve millî istiklâline olduğu kadar ekonomik istiklâline de kavuştuğunu kaydetmektedir. Millî iktisat sistemile dağınık yüzlerce Alman hükûmetinin nasıl birleştiklerini ve bu sayede kuvvetli bir millî birlik meydana getirdiklerini işaret eden muharrir, diğer milletlerin, Amerikanın fiyatları kontrol için yeni bir kanun hazırladığını, Bolşevik Rusyanın bile nasyonalist Almanyanın millî iktisat sistemini daha sıkıca tatbik ettiğini yazarak, bu kadar benimsen ve tatbik edilen bir sistemin tabiat nunlarına uygun olduğu hükmü ile t rar bize, Cumhuriyet hükûmetinin tisadî başarılarına avdet ederek yaz sına devam etmektedir:

«Cumhuriyet hükûmeti, dış t retinde himaye usulünü tatbik ediy lâkin bu, iç ticareti meselesinde de goji yapmağa vesile olamaz: Makine yürüten, elektriği meydana getiren mî kanunlar; memlekete göre de mediği gibi, iktisadî bir sistem memlekete göre değişmez. Dış tica tinde himaye usulünü, iç ticaretinde serbest mübadele usulünü tatbik etm sistemleri ayrı ayrı olan silâhların p çalarını birleştirmeğe benzer: Bu arasında ne kadar uygunsuzluk gö lürse, o iki sistemin de ana fikir böylece birbirine zıttırlar.» Bu cü lelerden sonra muharrir devletin k di bütçesinden istihsal ve mübadele lerine ve ziraate yaptığı milyonla lirayı bulan yardımı kaydettikten so ra, devletten kredi ve pulluk alan m tahsilin mallarını dilediği gibi se satmakta nasıl hür olabileceği ve kûmetin yüzde 25 ini aldığı mahs üst tarafının satışının kontrolunda k kı yok mudur? suallerini sordu sonra bu hakkın kullanılmamas müstehlik değil, vurguncunun men tine yaradığını izah eden muharrir zısını, bu yazıdaki ayrı misâl ve p çaları aşağıdaki neticelere bağlıy bitirmektedir:

«Bize gelince; tıpkı, insani millî haklarımızı müdafaa için beatçe söz söylemek ve yazmak k riyetini her zaman istiyenlerdeniz; kin içtimaî hürriyet, vurguncuların boş hayvanlar gibi milletin iktisadî zamını bozmalarına, ve bir bozgu luk havası yaratmalarına müsaade cek tarzda genişliyemez. Sonra k trolsuzluk; «Türk parası» nı tehlik düşürecektir. Fiyatların gitgide yük mesi, bu tehlikeyi yaratacaktır! M Roosevelt bile, toprak mahsulünün yatını kontrol etmekten ücretlerin tikrarını; ve bundan da enflasyo önüne geçilmesini bekliyor. İngil bile «Adam Smidt» i terked «Fredrich List» in çizdiği yola gi yorlar; ve Türkçü olan hükûmet için millî iktisat sistemi, biçilmiş kaftan gibidir.»

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 60 — Cumartesi 14 İkincişrin 1942

İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınar Yayınevi. No. 47

TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Telefon : 22129 — Fiatı: 15 Krs. — Cilt : 3

Bir mırıltı karşısında

Çınaraltı'nın 3 birinciteşrin 1942 tarihli ve 54 numaralı sayısında, emekli general H. E. Erkilet, bir gazete idarehanesinde ulu orta: (Ben milliyetperver değilim, hiç olmadım ve olmam...) diyen lise öğretmeni bir muharrire karşı duyduğu teessürü anlatıyordu. Bu sözden, her Türk gibi, emekli bir Türk generalinin de müteessir olması kadar tabiî ne vardır?

Daha geçende Başvekilimiz, Büyük Millet Meclisinde hükûmetin programını okurken, aynen «Biz Türküz, her zaman da Türk ve Türkçü kalacağız.» dememiş miydi? Maarif Vekilimizin hitabelerinde, tamimlerinde daima gençliğe millî duygu ve millî terbiye verilmesi lüzumu belirtilmemiş midir? Türkiye Cümhuriyetinde her vatandaşın Türklüğe, Türkçülüğe saygı göstermesi bir vatandaşlık borcu değil midir?

Çınaraltı, isim ve şahıs gösterilmeden yazılan bu makaleyi, milli terbiye bakımından neşretmeyi bir vazife saymıştı. Bu satırların uyandıracağı dikkat ve teessürün bu tarzda saygısızlıklara mâni olacağını düşünmüştük.

Fakat, hayır! Yeni çıkan bir mecmuada, bir muharrir — hem de şaşılacak şey, bir öğretmen! — Her nedense bu makaleyi benimsiyor ve «Ben milliyetperver değilim, hiç olmadım ve olmam...» diyen fikirdaşını müdafaa etmek için makale sahibine, bunu neşreden mecmuaya ve orada milliyetperverlik duygusu taşıyanlara küfürler savurmaktan çekinmiyor. Şahsi, galiz, her türlü yazı kıymetinden mahrum, kâh tanınmış milliyetçi bir muharriri «kart karı» sözlerile tahkir eden, kâh emekli bir Türk generalini, Ziya Paşanın Zafernamesindeki mahut «Zaptiye Müşürü» ne benzeterek tezyif eden bu sözleri tekrar etmekten teeddüp ediyoruz. Yalnız, son sözünü bizim anladığımız mânada (milliyetçi olmadığını ve olmıyacağını) müftehirane söylemekle bitiren bu muharrire verilecek cevabın bir fikir münakaşası hududunun dışına çıktığını söylemek istiyoruz.

Bu zatın milliyetperver olanlara bu tarzda tecavüz etmekten ne beklediğini araştırmak bizim salâhiyetimiz dahilinde değildir. Memleketin şu sırada muhtaç olduğu birlik ve sükûn bakımından zararlı gördüğümüz bir mukabeleden kaçınmak için, Türkiyede milliyetperverliğin hiç bir bahane ile tezyif ve tahkir edilemiyeceğini tekrarlamakla iktifa ediyoruz.

ÇINARALTI

3

YENİ ABONE ŞARTLARI (37 den itibaren)
Yıllığı 760, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş.
Ecnebi memleketler için :
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez.

Millî birlik ve Ahlâk

Yazan : **Peyami SAFA**

Muzaffer bir telâkkiye göre içtimaî hâdiselerde sebepler zincirinin baş halkası ahlâktır. İçtimaî tesanüt ahlâktan doğar. Millî bünyede bir sarsıntı varsa, bu, ahlâk çıvataları gevşediği içindir.

Bütün içtimaî hâdiselerde ilk sebebi yakalamak için ahlâkın peşine düşenleri cesaretlendiren bir hakikat var. İçine onun tesiri karışmamış bir tek sosyal vakıa gösterilemez: İster ticaret şeklinde normal, isterse ihtikâr şeklinde anormal olsun, iktısadî hâdiselerin hepsinde ahlâkın rolü besbellidir. Hukukî münasebetlerin hepsi ahlâka dayanır. Estetik, ahlâkın önünde her zaman müspet veya menfî bir vaziyet almıştır; fakat onunla alâkasını inkâra kadar gidemez. Çünkü hukukî, bedii veya iktısadî, bütün müesseselerinin yekûnile cemiyet, şüphesiz, ahlâkî bir sistem demektir: Fertleri arasında vazife ve mesuliyet bölümüne, karşılıklı yardıma ve emniyete dayalıdır. Her hâdise içinde parmağı olan ahlâkın bir ahlâk monizmine cesaret vermesi bundan ileri geliyor.

Bu monizm terbiye bakımından faydalıdır. Ahlâka verdiğimiz ehemmiyeti gösterir ve arttırır. Fakat bizi şaşkına döndüren büyük cemiyet muammalarının çözülmesinde yolumuzu kaybettirir; çünkü daima bir **sebep** gibi görmeğe alıştığımız ahlâkın bir **netice** olduğunu bize unutturur.

Ahlâk şüphesiz bütün içtimaî hâdiselerin sebeplerinden biridir, fakat **ilk sebep** değildir. O, kendisine vücut veren bir keyfiyetin arazı olmak bakımından bir neticedir.

Bu keyfiyeti anlamalıyız.

Her topluluk, fertler arasında müşterek isteklere dayanır. Fakat bu istekler, o fertler arasındaki rekabetlerin, ayrılıkların, zıddiyetlerin de sebebidir. Ticaret misâlini alalım: Her tacir para kazanmak ister. Bu istekte hepsi müşterektir. Fakat bir ticaret sisteminde vahdet âmili olan bu **kazanç isteği** tacirler arasındaki rekabetin ve zıddiyetlerin de âmilidir. Nerede bir topluluk varsa, onun fertleri arasında hem bir **gaye birliği,** hem de rekabet, ayrılık ve mücadele vardır. Eğer fertler birbirlerine yaklaştıkları kadar da birbirlerinden ayrılmağa, rekabet ve mücadele etmeğe savaşmasalardı iş bölümü ve topluluk imkânsız olurdu. Fakat bütün bu ayrılıklar **birliğin emrinde olmalıdır.** İş bölümü hâdisesi, vazifelerin farklılaşmasından, muhtelif unsurların **tek gaye peşinde** ayrı ayrı faaliyette bulunmalarından doğar.

Birliğin ayrılıklardan daha kuvvetli olduğu yerlerde topluluk, ayrılıkların birlikten daha kuvvetli olduğu yerlerde inhilâl (**çözülme**) vardır. İçinde çözülme başlıyan cemiyetlerde her fert kendisini ötekine bağlıyan içtimaî ipleri birer birer koparark yalnız kendisi için yaşamağa koyulur, ayrılık duygusunu birlik duygusundan daha kuvvetle duymağa başlar. Çözülmenin sebebi, birlik aşkının ve şuurunun kaybolmasıdır. O zaman iş bölümünün her ferde verdiği vazife ve mesuliyet duygusu da soysuzlaşır, herkesin kendi çıkarına bakmasından başka bir şey olmıyan ahlâksızlık doğar.

Görülüyor ki ahlâk, içtimaî tesanüdün sebebi değil, neticesidir. Bu bize ahlâk buhranını ahlâk terbiyesile ortadan kaldırmanın imkânsız olduğunu gösterir. Bütün dâva, fertler arasındaki münasebetlerde, her içtimaî taazzuvun zarurî kıldığı zıddiyetleri birliğin emri altında bulundurmaktır. Fakat bu dışarıdan içeriye, devletten ferde doğru bir baskıya lüzum gösterdiği kadar, içeriden dışarıya, fertten devlete doğru da birlik aşkını ve şuurunu gerektirir.

Yaşamağa liyakatli milletlerin ruhunda saklı duran bu aşk, çok defa, büyük tehlikelerin önünde kollektif şuura çıkar. Biyolojik hayatta da böyledir. Küçük ve büyük bütün taazzuvları vücuda getiren şey, dışarıdan gelen bir tehlike önünde, toplulukları terkip eden fertlerin birbirine sokulmak ve aralarındaki birliği arttırmak ihtiyacıdır. İnsan cemiyetlerinde bu ihtiyacı millî ideal temsil eder.

Nerede bir ahlâk buhranı varsa orada bir ideal buhranı vardır. Birliğe imanını kaybeden fert, ayrılığın vâdettiği gecici ve miskin tatların peşinde, kendi fâni varlığını tanrılaştırmıştır: Kendi kendine tapar. Nefsinden başka mihrap tanımıyan bu zihniyet vücuda getirdiği kuru kalabalıkları organik değil, mekanik bir haline gelmiştir ve dışarının en ufak parçalanmağa namzet olur.

Cemiyetin taze gudde başka bir şey olmıyan ve mihrakını kendisinde toplıyan ideal hamleleri ve ideal coşku vermek lâzımdır. Birlik aşkı merkezden soğuk muhitlere doğru yayılır ve bütün cemiyette ahlâkın cıvatalarını sıkıştırır. Zannmak, apartıman yaptırmak, konfor... gibi ferdî idealleri yıkarine topluluk aşkına kendine fedakârlık ve kahramanlık idealleri mek için bir millete heyecan kıymetler sistemini baştan aşağı tirmek gibi azametli bir ruh davranmalıdır.

Türk milletinde ferdî ve ali tarihinin mahsulü, derin ve mez bir itiyatlar yekûnu değil fedakârlık diyar. olan bu memleket zamanlık ananesi, vereceğimiz hamlesini derhal kapmağa ve mağa müsait bir ruh zemini boyunca hazırlamıştır. Fakat gat ödevini bütün fertlere müsavi rak dağıtan bir içtimaî adalet ahlâka vücut veren içtimaî ve millî birliğin temelidir.

Peya

İNEGÖL HAKKINDA

Sayın Emekli General H. E. R. Yalgın'a hitabeden, benim de ilgilendiğim (İnegöl) kelimesinin kında bir yazısını okudum.

Ben «İnegöl» kelimesinin a göl» olduğu kanaatindeyim, ç Türçemizde (ini) küçük demek de küçük göl veya gölcük mânası

Bu mevzu üzerinde İnegöllü tüm, eskiden İnegöl'ün olduğu y çük göl varmış, kurutulmuş ve bu almıştır. Hattâ birçok yerleri h vaziyetinde imiş.

İşte İnegöllülerin bu ifadel ün zamanla (İnegöl) şekline gi hakkındaki kanaatimi bir kat d lendirmiştir.

Osm

ESKİ TÜRKLERDE

İsmin Kudsiyeti

Yazan: Hüseyin Namık ORKUN

Türk hasisimlerini araştıracak babalarımızın muayyen ir usul dai- isim verdiklerini görürüz. Bu isim kaidelerini ilk araştıran Macar âlim- Gombocz olup Arpad devrindeki şahıs isimlerini tetkik ederken bu 'e de temas etmiş ve yol gösterici bir na vücuda getirmiştir.

ûmdur ki iptidai kavimlerde kelime- stik bir mahiyeti vardı. Havanın ih- lan hasıl olan ses ve söz hasıl olduk- a da havada uçar. Bunun içindir ki le verba volant, Almancada geflü- rte, Fransızcada mots ailés tâbirleri Türkler de insanda manevi bir varlı- ırlardı. Eski Türk metinlerinde öldü erine uça bardı tâbirini görmekteyiz. eyh insanoğlunun adının da bir tarafı mevcuttur. Onu düşmanlara, fenalık gelebilecek isanlara söylemek verebilir. Düşmanının adını öğrenen rbaz okuyacağı dua tekerlemelerile fenalık yapabilirdi. Bundan dolayı ra ismini söylemek de doğru bir ildir. Rusların Kamçatka'ya yaptığı sefer heyeti (1798) Yakut Türkleri aynen şu satırları kaydetmektedir: kutun iki ismi vardır; bunlardan iki ismi olup bunu ancak pek hasıl olduğu vakit söyler.»

insanoğlunu sadece birbirinden bir şey değil aynı zamanda sahibine a fenalık getiren bir şeydir. Yunanı doğan çocuğa Tanrıları hatırlatan vermeği severlerdi: Teodoros, Theok- eodotos, Herodotos gibi. Attikiadaki d'ler cedleri lykos'u doğrudan doğru- kurd şeklinde tasavvur ederlerdi.

şüphesiz ki bu itikadın neticesi ola- klerde de totemistik isimler konmak- Evvelâ kuş isimlerine tesadüf etmek- Akkuş, Çağrı, Kartal, Doğan, Laçin, Karakuş gibi isimler Türklerde kuş- totem sayıldığı devirlerin hâtırasıdır. Oğuzların totemlerinin hep avcı olduğunu biliyoruz. (Bk. Hüseyin Orkun, Oğuzlara dair.)

ürklerin ve Uygurların millî efsane- sarih bir surette göstermektedir ki totem saymışlardır. Macarların Türk- almış oldukları Arpad devrine ait birisi de Kurt'tur. Eski Türk ında Böri adlı bir şahıs ismine te- etmekteyiz. Yırtıcı hayvanların isim- de şahıs adı olarak tesadüf etmekte- slan, Kaplan, Bars.

Eski kavimlerde Tanrının hakiki adı kullanılmazdı. Bu isimler ancak rahiplerin sırrı olarak kalır veya halk ismin kudsiyetinden korktukları için ismi değil sıfatlarını söylerler veya başka kelimelerle onu kastederlerdi. Avustralya kabilelerinde bir genç erkek çağına girdiği vakit yapılan merasimde baş tanrının adını yani Tharamulum sözünü ihtiyarlar gençe söylerler, fakat başka bir zaman onun adını hiç bir veçhile ağızlarına almayıp sadece o, söylediğim, zikrettiğim gibi sözlerle ifade ederlerdi. Zambezi civarında oturan kabileler de asla baştanrıları olan Nyambe ismini ağızlarına almazlar; sadece Malemo sözü ile onu kasdederlerdi. Çincede Tanrıya Tien derler. Bu sözün mânası gök'tür. Halbuki bu sözle Büyük Tanrı Sang-te'yi kasdetmektedirler; fakat onun adını ağıza almayı kanun menettiği için bunun yerine oturduğu yeri söylerlerdi. İslâmlarda da Allahın birçok isimleri vardır. Styx adını Yunanlılar büyük merasimde korku ile ağızlarına alırlardı. Rhadamantys andlaşmasında tanrının adı yerine köpek, koç, kaz üzerine yemin ederlerdi. Hayvan üzerine yemin etmek âdeti Türklerde de vardır.

Türklerde de Tanrı sözü tıpkı Çinlilerdeki gibidir. Tanrı eski Türkçede Çincede olduğu gibi gök, sema mânasına gelir. Demek oluyor ki hakikî Tanrının başka bir ismi vardı. Onu telâffuz etmeyip sadece — Çinliler gibi — oturduğu yeri söylemekte idiler.

Ölünün ismini de söylemek doğru değildir. Aksi takdirde dünyadakilerden intikam alabilir. Kabile reisinin ismi de öldüğü dakikadan itibaren tabu olur. Buna benzeyen ismi olanlar adını değiştirmelidir. Eski Türk yazıtlarında bazı hükümdar veya beğlerin ünvanları kaydedilmiş, asıl ismi zikredilmemiştir. Bunun içindir ki bazen Çin tarihinin yazdığı bir Türk hükümdarının ismi ile yazıtlarda kaydedilen isim arasında ayrılık vardır. Türk yazıtlarının Elteriş diye kaydettiği ismi Çin tarihleri Kutluğ yazıyor. Attilanın da asıl Hun ismi malûm değildir. Attilâ sözü Gotca olup atacık demektir. Demek oluyor ki Hunlar Gotlara ya Attilanın hakiki adını söylememişler yahut Gotlar bu ismi telâffuzdan çekinerek ona atacık demişlerdir. Vogullar göklerde taht kuran büyük tanrı Numi Taremi Asiken yani babacık diye adlandırmışlardır.

Ölü isimlerinin de ağıza alınmaması lâzım geldiğini yukarıda kaydetmiştik. Karjalainen Die Religion der Jugravölker adlı eserinde (s. 129) ölünün adını yıllarca ağıza almanın memnu olduğunu kaydetmektedir. Bartjenev de akrabadan birisinin ismi ölünün ismine benzemekte ise bunu değiştirmesi gerek olduğunu yazar. Donner de Yukarı Vach taraflarındaki Ostyak'larda müteveffanın adaşının ismini değiştirmesi lâzım geldiğini kaydetmektedir.

Mukaddes şeylerin isimlerini ağıza almak olmaz. Nansen Grönlandlıların bir buzdağı civarından geçerken ismini ağızlarına almadıklarını, aksi takdirde ruhlar kızarak üzerlerine bir buz parçası gönderebileceğine inandıklarını yazmaktadır. Şimali Amerika kabileleri yolları üzerindeki kayaların, adaların ve nehirlerin isimlerini telâffuz etmezler; yoksa çok yağmur yağar veya kayıkları batar.

Eski Türklerde dağ ve nehir başları mukaddes sayılırdı. Buraları tekin değildi. Fakat isimlerinin ağıza alınıp alınmaması hakkında elimizde bir vesika mevcut değildir.

Totem olan hayvanların da ismi ağıza alınmayıp onun yerine başka bir şey söylendiğini görmekteyiz. Ugor dillerinde bu yüzden ayının asıl adı kaybolmuş, onun yerine Slavcadan gelen bal yiyen mânasına olan medvedi sözü kaim olmuştur. Germanlar da ayıyı asıl adile adlandırmamışlar, sade esmer mânasına gelen (Almanca Bär, İngilizce bear) bir söz kullanmışlardır. Vogullar Kurda sali pürne uy yani geyik ısıran hayvan, geyiğe de antin uy yani boynuzlu hayvan demektedirler. Türkçede Kurt kelimesi iki mâna ifade etmektedir. Bu bakımdan eski Türklerde totem olmuş hayvan isimlerini araştırmak gerektir. At sözünden mada aynı mânada olarak eski Türkçede yund, kücet gibi isimlere de tesadüf etmekteyiz.

Hüseyin Namık ORKUN

●

BİR İHTAR

İğrenilecek derecede karışık şahsi meselelerle, iç yüzünü çıkardığı mecmuanın sahifelerine aksettiren birisinin, kendisinden bahsettirebilmek için ikide bir bize sataştığını haber alıyoruz. Millî dâvayı benlik dâvası şekline sokmaktan çekinmiyen bu haris çocuğa şunu ihtar ederiz ki: Kendisine asla cevap vermiyeceğiz. Olsa olsa, bu çirkin tecavüzlerinden dolayı mahkemeye verebiliriz.

ÇINARALTI

MİLLÎ KÜTÜPHANE

ALTIN ANAHTAR : 3

Rüşvet

— 2 —

Yazan : Dr. M. Hakkı AKANSEL

(Sadrâzam Kara Mustafa (1677) herkesten para sızdırmakta mâhirdi. Venedik sefiri, evinde rakı fabrikası kurdu bahanesile yirmi bin ekü vermeğe mecbur oldu) (12-18-19).

(Lehistan kıralı Jan Sobiyeski, Viyana bozgunundan sonra, karısına yazdığı bir mektupta, eline geçen sadrâzam Kara Mustafanın çadırındaki lüksü anlatıyor. Leh askerlerinin Türk ordusunda birçok elmaslı kemerler bulduklarını, ve bunların ne işe yaradığını kendi kendine sorduğunu, ihtimal ki, Viyanayı aldıkları vakit, oradaki kadınları süslemek için olduğunu yazıyor) (12-117).

İlâvem: Yavuz, Mısırı zapta gittiği vakit, Mısır ordusundaki emîrlerin altın ve sırmalı elbiselerini ve ihtişamını gördüğü zaman içini çekince, vezir: (Padişahım, kederlenme, altın, demirin esiri olur) demişti. Bir, o zamanki Türk ordusuna bakın, bir de, Viyanayı beyhude muhasara eden mürteşi Kara Mustafanın lüksüne bakın: batmağa giden yolu ölçmüş olursunuz.

(Kara Mustafa, aç gözlü, mağrur, beceriksiz bir başkumandan idi. Viyanadaki hazneleri kendine maletmek için askere yağma vadetmedi, umumî hücum yapmadı) (12-121).

(Damat Kara Mustafanın harcminde 1500 odalık, 700 zenci harem ağası, binlerce hizmetçi vardı) (12-136).

(1687 senesinde 30,000 memurluk satıldı) (12-263).

(Ne orduda, ne de idarede, bir tane bile ehliyetli adam yoktu) (12-279).

(Askerin maaş defteri sıkı kontrol edilince, her gün 40,000 akça tasarruf olundu) (12-345).

(Şehislâm Feyzullah efendi âsiler tarafından parçalandı: bütün Devleti ailesine yemlik yapmıştı) (1700) (13-132).

(Sadrâzam Ahmet (Rus) memurlukları satmakta, zulümde pek ileri gitti) (13-142).

(Mısır valiliği pek büyük bir paraya mukabil satıldı) (13-155).

(Basra valisi Ahmet paşa halka o kadar zulmetti ki, halk nihayet ayaklandı ve onu öldürdü) (13-175).

(Köprülü Numan paşa (1710) muhtelif devlet dairelerinin hesaplarını inceden inceye teftiş ettirince, bütün askerî ve mülkî memurların kinini celbetti) (13-219).

(Anadolu muhasebe kalemi altı ay teftiş olundu: 1400 kişiye 17,508 akça maaş tesbit olundu. Halbuki, o zamana kadar, 1374 kişiye 160,503 akça maaş kaydı gösteriliyor imiş) (1716) (13-283).

(1717 de, bir kişiye birden fazla memurluk verilmesin, diye irade çıktı) (13-326).

(Aynı devirde, beylerin ve beylerbeylerin, harp vergileri bâhanesile, halkı soymamaları emredildi) (13-335).

(1728 de bir (hattı şerif), yani padişah emri çıktı: kadılar iki sene müddet hizmet edecekler. Kadılıklara tâyinler para alınmadan yapılacak, kadılar ve naibler, maaşlarından başka halktan para alamıyacaklar) (14-183)

Mühim bir nokta:

Hammer tarihini okurken, bir keyfiyetin dikkat gözünü çekmemesi imkânsızdır: Zaman zaman, aşağı yukarı her yirmi senede bir, Osmanlı devletinde aynı yasaklar neşrediliyor: Kadılıklar para ile satılmıyacak, kadılar halktan rüşvet almıyacak, bir kişiye birden fazla memurluk verilmiyecek, beyler (valiler) halka zulüm etmiyecek, ilâh..., fakat, kimsenin bu şiddetli emirleri dinlemediği, memurların yine halkı soyup soğana çevirmekte devam ettikleri, vakit vakit çıkan isyanlardan anlaşılıyor. Bunun asıl sebebi nedir?

Bence şudur:

Koskoca Osmanlı imparatorluğu içinde, çeşit çeşit ırk ve mezhe layısile, düşünüş birliği olmam fına bir sancak gibi toplanıla mânevî kuvvet, bir ideal, ülkü, olmamasıdır. (Din) in bu artık kâfi gelmemeğe başladığı, direği olan adamların, kadıların, ların, Anadolu ve Rumeli ka rinin ve hattâ şeyhislâmın bi çırpmakta ve sefahette önayak larile sabittir. Rıza Nur'un da tarihi) nde pek güzel bir tarzd ettiği gibi, din, Türk olmıyan lar için, bir kudret ve irtişa b Türklere bir tahakküm vesilesi tur. Dini, şahsî, menfaatlerine etmenin en güzel misali, 1770 lerinde Hariciye Vekili (Reisi olan Giritli Rum dönmesi Ah mî efendidir. Bu zat, Osmanlı tinde terakkî için evvelâ mü olmak lâzım olduğuna kanaat g müslüman olmuş, sonra, kuc larağasına yaranmak için, zenci faziletlerinden bahseden bir ki mış, uzatmıyalım: terakkî ede sonunda Hariciye Nazırı olmuş, hayet, hakikî müslüman ve Tü dığını Ruslarla Kaynarca sulhu kerelerinde göstermiştir: Ham re, Rus kumandanından para 7 saat içinde, o zaman Avu İstanbul sefiri olan Baron dö fikrince, Osmanlı devletinin i nazariyeten hâtime çeken, en h sulh muahedesi imzalamıştır.

Milliyet duygusu ise: O henüz çimlenmemişti.

Bunların hepsinin üstünde üzere: Devletin en yüksek me rinin sadık bekçisi olması lâz padişah sülâlesi ise, çoktan, ırk hat bakımından bozulmuş, mıştı. Rıza Nurun, bahsi ge eserinde yazdığı gibi, bir deli den ne hayır beklenir? Delilik hastalıkların en başında gelir. bir Fransız hekimi, Dr. Caba

sülâlelerinde aklî ve asabî bozukluklar hakkında ciltlerle kitap yazmıştır.

Hülâsa: Bir devletin bütün insanlarını bir bayrak gibi etrafında toplıyacak bir mânevî kuvvetin, onları, insan yaradılışı itibarile, tabiî olarak meyyal bulundukları, şahsî menfaatlerin, hasis düşüncelerin üstüne çıkaracak, onları yurt uğruna fedakârlığa sevkedecek (millî duygu) nun, (millî asabiyet) in, (millî ahlâk) ın olmaması.

***

Yine, rüşvet bakımından, Hammer tarihini tetkike devam edelim:

(Silâhdar Mehmet paşa azlolunvermek suretile, canını kurtardı. Bir du. Sakıza sürüldü, iki milyon kuruş kuruş, o vakit: (1736) bir düka altını kıymetinde idi) (14-354).

(Sadrâzam, mevkiinde kalabilmek için, padişaha yirmi beş bin altın, saray ileri gelenlerine de on iki bin altın yerdi) (1748) (15-164).

(1750 de birinci sultan Mahmut bir irade çıkardı: memurluklara en lâyık olanlar getirilecek) (15-206).

(1750) tarihlerinde, vilâyetlerde sık sık isyanlar olurdu. Sebebi: kadıların ve memurların halkı soyması. Sadrâzam, Anadolu ve Rumeli valilerine (Adalet emirleri) denilen emirler yolladı ve halkın soyulmamasını emretti) (15-221).

(Sadrâzam Emin Mehmet paşa, harp için devletin verdiği yirmi beş milyon gibi büyük bir parayı sarfetmedi, kendi serveti olan on milyonun yanında sakladı) (1769) (16-228).

***

Hammer tarihi 1774 senesine kadardır. Ondan aldığım iktibaslar bitti. Bu iktibasları, belki de, uzun, can sıkıcı buldunuz. İçinizden şöyle söylendiniz: (Hep aynı hırsızlık, rüşvet olayları, anladık). Bunu kasten yaptım: Çünkü, **büyük bir devlet kolay kolay yıkılmaz: Asırlar boyunca, hep ayni sebepler mütemadiyen tesir etmeli ki, o devlet, çürüye çürüye, içinden kemirilen (hep ayni kurtlar tarafından) büyük ve asırlar görmüş bir ağaç gibi, nihayet çöksün.**

***

Hammerin bıraktığı 1774 tarihinden sonra, Osmanlı devletinde acaba işler düzeldi mi? Ne gezer!

Maarif Vekilliği tarafından bastırılan **(Tarih vesikaları)** isimli derginin haziran 1941 tarihli nüshasında (sayfa: 45-65), **Tanzimat devrinde,** (6 kânunusani 1855) tarihli, (rüşvetin kaldırılması) için bir kanun lâyihasının metni neşrolundu:

Defterdar Sarı Mehmet paşa: (Bir devleti yıkmak için, (rüşvet) ten daha tesirli bir âmil olamaz) demiş.

Üçüncü Sultan Selim de, sadrâzama şöyle yazmış: (Bugünden itibaren, rüşvet alanları bulup cezalandırmazsan canına kıyarım).

(Hediye ve para tarzında (rüşvet) o kadar yayılmıştır ki, devlet idaresinin esasını teşkil eden şer'î hukuk ve millî anane ehemmiyetlerini kaybetmişlerdir).

Esbabı mucibe lâyihasından: (İrtikâp ve irtişa, her nizamı ihlâl, ve her emri işkâl eder). İllet malûm ve mühliktir). (Şimdiye kadar, bunun üzerine kitaplar yazılmış ve çok şeyler söylenmiştir).

Tabiî, öteki şiddetli emirler gibi, bu lâyiha da tesirsiz kalmış, olaylar, gidişlerini değiştirmemişler, ve nihayet, Osmanlı devleti göçmüştür.

1550 tarihlerinden itibaren Osmanlı devletinin (iç idaresi) hakkında en güzel hükmü veren, bu işin felsefesini çıkaran zat, 36 senede, 7 büyük cilt halinde: (Osmanlı devletinin umumî tablosu — Tableau général de l'Empire Ottoman) ismile bir eser vücuda getirmiş olan Mouradja d'Hosson'dur. (Kitapçı Firmin - Didot, Paris, 1788 - 1824) (cild 7, s. 287 ve alt tarafı) (1).

(Çökme devrinde, Osmanlı idaresi bir «idare» değil, bir «istismar» idi. Bir vilâyetin valiliğini (beylik ve beylerbeylik) altın ağırlığına satın alan bir paşa, o vilâyet halkını soymakta acele ve cüret gösterir. Çünkü, o valilikte çok kalacağından emin değildir. Ceza görmiyeceğine ise emindir. Halkın şikâyetleri, nüfuz ve kuvvetin asıl kaynağına kadar zor çıkar. O zaman bile, paşanın adamları, koruyucuları, bu şikâyetleri tesirsiz bırakmağa muvaffak olurlar. Aç gözlü bir vali tarafından sık sık kullanılan usul şudur: Zengin bir yerliyi her hangi bir cinayetle suçlandırmak ve sonra, onun servetiden bir kısmını sızdırdıktan sonra, affetmek. Bu paşaların debdebe ve dârati, onları böyle zulümlere sevkederdi: Üç tuğlu bir vezirin konağında, en az, 500 kişi yaşardı. Bazılarında ise, muhafızlardan başka, 2000 kişi bulunurdu. Haremlerinde de sayısız kadınlar vardı. Esasen, paşa da, şayet memuriyetinde kalırsa, her sene saraya çok pahalı hediyeler vermeğe mecburdu. Zulüm ayyuka çıktı mı, devlet merkezi, vilâyete bir müfettiş gönderirdi. Bu zat ise, çok zaman, zulümde valiyi geçerdi. Bu yüzden, vilâyetlerde müthiş bir sefalet hüküm sürerdi. Dilenciler şehirlerde küme küme gezerlerdi. Bir çok serseriler, ilk isyan bayrağını kaldıran adamın etrafında toplanıverirlerdi. Kasabalardaki halk küme küme hicret ederdi: Hıristiyanlar hudut dışına, müslümanlar ise, zulmün daha az hissedildiği devlet merkezine gidip yerleşirlerdi. Fakat, buna her zaman müsaade olunmazdı. Çünkü, İstanbulda nüfus çok artmış altı yüz bine varmıştır.

(Bu kadar zulüm gören halkta hiç bir (vatan düşüncesi) olmaması gayet tabiîdir. Onları birleştiren biricik bağ (dinî taassup) tur.

***

Bu yazıya başlarken de söylediğim gibi, Osmanlı devletinin çökme devrinde görülen bu ahlâksızlıklar, yalnız bu devlete mahsus değildir. Bütün devletlerin çökme devirleri tıpkısı tıpkısına aynen böyledir.

Büyük Petro ve rüşvet: Bu yazıyı bitirirken, size, güzel bir olay anlatayım: Büyük Petro, bir gün, âyan meclisinde, devlet memurlarının rüşvetinden, hırsızlığından acı acı şikâyet olunurken, birdenbire köpürmüş ve hiddetle bağırmış: **(İrade ediyorum: Bundan sonra, devletten veya halktan bir urgan bile çalan, o çaldığı urganla asılsın!)** Meclis reisi ve akrabası olan prens, tebessüm ile ve gayet mülâyim bir sesle şu zarif cevabı vermiş: **(Haşmetpenah galiba bu dünyada yalnız yaşamak istiyorlar. Çünkü, biz, hepimiz, az çok çalıyoruz)** (2).

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

---

(1) Colonel Lamouche: (Histoire de La Turquie), 1934, Paris, payot, sayfa: 181 - 183 den naklen.

(2) Meşhur Rus müverrihi V. Kluchewski'nin (Büyük Petro ve Eseri) isimli eserinin H. de Witte tarafından Fransızcaya tercümesi, 1930, Paris, sahife: 232.

ÖKSÜZ ANAMUR VE MAMURE KALESİ

◆◆

Yazan :

Rıza YALGIN

◆◆

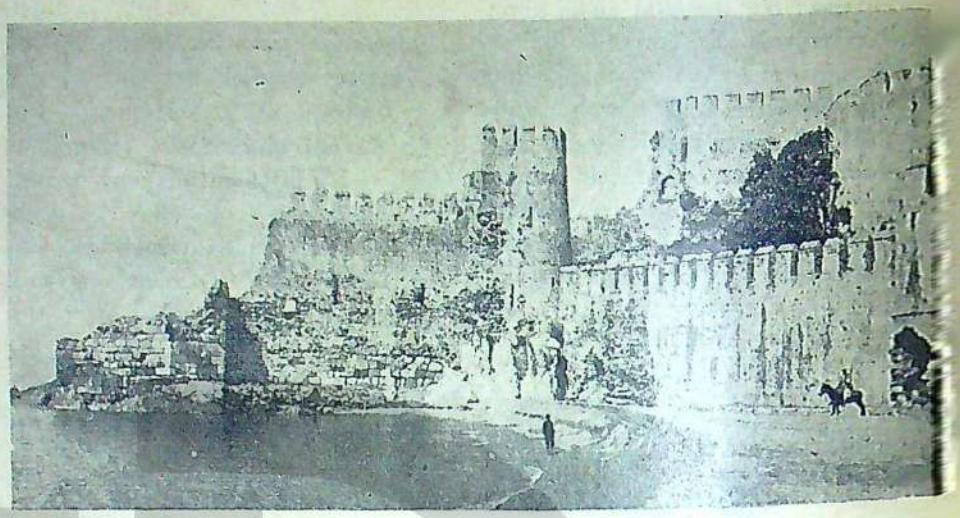

Deniz kıyısındaki mamure kalesinin dıştan bir görünüşü

Türkmen devesi Zeyve göcüne hazırlanırken

...el vilâyetinin 1920 nüfuslu bir kazası olan Anamur'un Ch. Texier'ye göre en eski adı Anamoryun'dur. Kaza merkezinin bulunduğu köy kadar küçük olan bu kasabacığın eski Türk adı ise Çorak'tır.

İslâm Ansiklopedisinde küçük ve pek muhtasar bir yer bulan kaza hakkında benim gördüklerimi de ilâve etmek faydalı olur sanırım. (*)

(*) İslâm Ansiklopedisi cüz 6, sayfa 431.

Silifke'nin batı güneyinde ve Akdeniz sahilinde olan Çorak kasabasının doğusu gülnar (Anaypazar) ve Kilindire, kuzeyi Ermenek ve Alâiye'nin bir kısmı, güneyi ise Akdeniz ile çevrilmiştir.

Silifkeden yollanan bir yolcu önce Anaypazarına (Gülnar) ve oradan dik aşağı Kilindire'ye indikten sonra deniz kıyısıyla Anamura tam yüz kilometre yol kestikten sonra ulaşır.

Kasabanın içinde; Rum Selçükilerine ait ve Sultan Alâeddin zamanında yapılmış eski eserler bakımından çok kıymetli olan Alâeddin camii vardır ki Çorak'ın tahminen hicri (700) yıllarında kurulduğunu anlatır (1300 M.).

Kasabanın güney batısında ve pek bitişiğinde Romalılar devrini aşan eski bir harabe ile tahminen Bizanslılar zamanında esaslı tamir görmüş mühim bir kale harabesile küçük araştırmalarımda elde ettiğim kanaate göre neolitik çağlarına kadar uzanacak derecede eski ve güzel bir de hüyük bulunmaktadır.

Kasabanın güneyi büyük Toros dağla... nın Barcın yaylâlarına yükselir. Bu yay... larda pek çok Türkmen Yürükleri yaylâ ... ve bir kısmı kışın Anamur çevresinde kı...

Yazın bu küçük kaza merkezi çok s... olduğu için içinde göçebe Yürüklerden ... kalmaz. Bunların hepsi Zeyve boğazın... göçerek yaylâlarına kavuşmağa can ata... Türkmen kızlarından Zeynep adında bir... Anamur'un yaz günlerini şöyle tasvir ed...

Anamur çölleri yansın yakılsın
Zeyve boğazına göçler yıkılsın
Aşalım yaylâyı tor mayalarla [**]

Bu küçük kasabaya himmet olunu... her türlü turfanda sebze ile limon, porta... muz ve daha başka birçok sıcak iklim m... vaları elde edilerek büyük bir şehir ve ... tâ mühim bir iskele haline konulması m... kündür.

(**) Dişi devenin adı may, erkek d... nin adı buhur'dur.

Zeyve'ye doğru yollanan bir Bakşiş öbası

Öksüz çorak (Anamur)

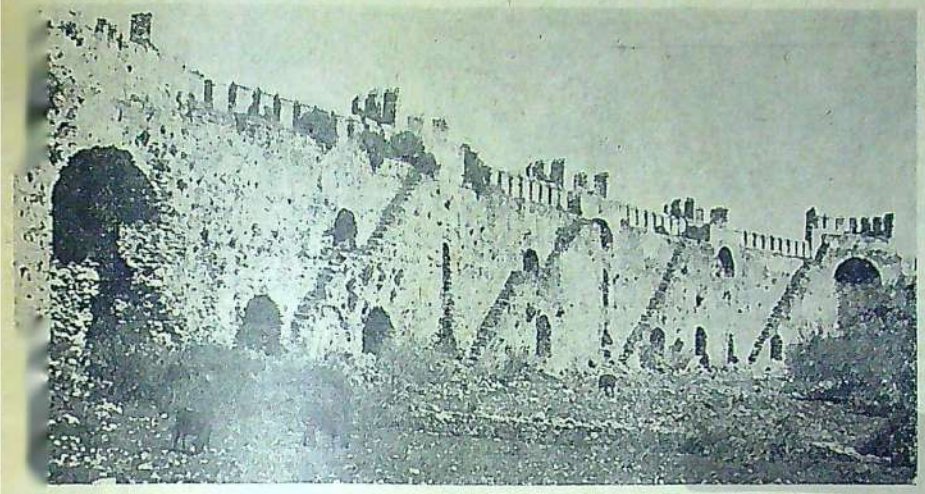

Mamure kalesinin içten görünüşü

Anamur dağları akla hayale sığmıyacak ecede çok miktarda örekeme (mahalli göre hüdayi nabit demektir) zeytin, ıp menengiç yani: Antep fıstığının anmamış ormanlarile çevrilmiştir.

Kasabanın bir saat ilerisinde ve deniz arında Karamanlı İbrahim bey zamaa yapılmış Türk tarzında bir kale haragörülecek ve daha fazla harap olmasımâni olunacak eserlerimizdendir.

Şair Yürük kızı Zeynep kız

İbrahim beyin yaptırdığı bu kalenin dı- Romalılar devrine | yakın bir çağda edilmiş bir hamam harabesi ile kalenin harap ve minareli bir de cami vardır. cami o kadar haraptır ki, artık restore bilmesi bile güçleşmiştir.

Kale dışındaki hamam harabesi: İbrahim beyden önce burada daha eski zamanlarda mevcut olması muhtemel bir kalenin bulunduğu hissini vermektedir.

Bu kalenin adına Mamure kalesi denir. Kalenin dış kapısının duvarında ve oldukça yüksek bir yerde iki parçadan ibaret bir kitabe vardır. [0,45 × 0,50] boyunda olan küçük kitabenin iki tarafında ve altında Arapça bu yapının Sultan ve İslâm yapısı olduğunu tâyin eden yazılar yazılmıştır.

Küçük kitabeden sonra [0,60 × 0.100] ebâdında büyük kitabe gelir ki: Arapça olan bu yazılar kalenin yapıcısını ve isminin «Mamure» olduğunu tâyin eder.

Bu kadar büyük medeniyetlere yer vermiş olan Anamur çevresinde tarih ve arkeoloji meraklılarını oyalıyacak daha pek çok şeyler vardır. Ezcümle: Çorak merkezine bağlı Sinti nahiyesinde eski ve büyük bir harabe ile bu harabede kadim bir hamam ve oldukça güzel bir de anfiteatr vardır. Bazı kitaplar Sinti'nin eski adı Trajapolis olduğunu ve Traja'nın burada öldüğünü de rivayet ederler.

Anadolunun muhtelif köşelerinde Anamur gibi bir çoğumuzun tanıyamadığı, ansiklopedimizde bile kâfi derecede yer bulamıyan kimbilir daha ne kadar çok değer veren ve kalkınması lâzım gelen kasabacıklarımız var?..

Rıza YALGIN

Mamure kalesindeki kitâbenin kopyesi Kitâbeye göre kale (1450) tarihinde bitmiştir

Ayrılık türküsü

Her akşam gelen acıyı
Göğsümü delen acıyı
İçime dolan acıyı
Sabah yeli ilır mola?

Nasıl hasta olduğumu
Uzaklarda solduğumu
Gurbet elde nolduğumu
Kara gözlüm bilir mola?

Sana su gibi susadım ,
Gittiğim yerde aradım
Acep bir gün garip adım
Hatırına gelir mola?

Leman ÇİÇEKDAĞI

Sene 1941

Bakmayıp şehri tutan yüzlerin ölgünlüğüne,
Bir asır serveti harcandı büyük bir hüzüne
O zaman ağladı binlerce muhacir han han,
Bir döven çiğnedi beş yüz yılı harman harman.

Aşınasız geceler geçti ganimetlerle,
O hüzün besledi baykuşları nimetlerle.
Kimsesiz dullara yüklendi ömürlerdeki yük,
Dökülen yaşların ardında kalanlar, tek tük!

Hastalar, dul ve hazin evleri doldurdu yine
Geceler, paslı demir çan gibi sallandı o çağ!
Ve cihanın boşalış devrini dürtercesine
Meyvalar, koskoca bir çan gibi sallandı o çağ.

Hasan ÇELEBİ

DELHİDEN ÜSKÜDARA

Tefrika : 12

Yazan : BARKIN

Acmerde Muinüddevle Çisti'nin türbesinin methali

Şehirde varlıklı bir hayat yaşamış olan büyük bir saltanatın bütün eserleri görülüyor. Camiler medreseler, mescitler o kadar zarif, o kadar ince işlenmiş ki insan saatlerce [illegible] olup bakabilir. İşte (Astodya) kayanındaki Rani Sipri camii! Hindistandaki sanat eserleri üzerinde kıymetli incelemeler yapan Fergusson bunu dünyada mevcut en zarif gotik eserler kadar güzel buluyor. Mescidin yanında bir de türbe var. Yaptıranın türbesi olacak. Ben gittiğim zaman türbenin yanındaki holde yaşlı bir hoca Hintli müslüman çocuklara farisi öğretiyordu. Resim almağa gelince hepsi çıktılar. Hoca beni Avrupalı zannederek kızdı, fakat farisi sohbete başlayınca derhal yumuşadı, beni davet etti, yazık ki vaktim yoktu. Hindistanda müslümanların farisi bilmesi eskiden bizde de olduğu gibi bir nevi temayüz sayılır. Şüphesiz ki karışık farisi dili şarkın bir nevi esperantosu sayılır.

Ahmetâbada 10 kilometre uzaklıkta olan Sarkeç mevkii de görülecek yerlerindendir. Burasını Mahmut Şah Baykara yaptırmış. 260 metre uzunluğunda ve 213 metre genişliğinde muazzam bir havuz, etrafında saraylar köşkler var. Yine buraya yakın bir de cami ile Ahmet Şah Güceratinin hocası olan ve evliya diye tanılan Şeyh Ahmedi Gençbahşın türbesi ve bir de büyük cami var (*) Havuz şimdi kurumuş ve kıyısındaki eserlerin çoğu yıkılmış, fakat buna rağmen (Sarkeç) pek ihtişamlı bir tesir yapıyor. Buraların ikbali zamanında kimbilir ne güzeldi!

Böyle cesim bir havuz Ahmetâbadın ortasında da var. Havuzun kenarlarında zarif pavyonlar yapılmış. Ahmetâbat yalnız içinde sakladığı eserlerin büyüklüğü ve güzelliği bakımından değil inşasında göz önünde tutulan şehircilik prensipleri bakımından da fevkalâde ehemmiyetli bir şehirdir. Şehir 15 inci asırda yapılmağa başlandığından o zamanlarda geniş meydanlar, enli caddeler, zafer kapıları, göl kadar büyük havuzlar yaptırılması Türklerin şehircilik ve medeniyetin her sahasındaki büyük terakki ve üstünlük mertebesini bize gösterir.

Şehrin kıyısındaki (Asarwa) mevkiindeki Bai Harir kuyusu da görülmeğe değer. Bu kuyunun derinliği 20 metreden fazla olsa gerek. Ben geldiğim zaman yarısına kadar su vardı. Yazın sonlarında su epey eksilirmiş. Kuyunun içine merdivenlerle iniliyor. Kat kat yapılmış ve her kat sütunlara tutturulmuş. Sütunların üzerlerinde fevkalâde nakışlar, hayvan ve kuş resimleri var. Bir kuyu veya su hazinesinin içini bile bu tarzda süslemek Ahmetâbadın ikbal devirlerinde orada hüküm süren umumi sanat temayülünü göstermek itibarile şüphesiz ki çok mânalıdır. Kuyunun tepesindeki çıkrık vasıtasile su çekilir, civardaki bostanlar sulanırmış.

Kuyunun arkasında bir de harap bir cami ile türbe var. Bahçesini otlar bürümüş. Sakin, kimsecikler yok. Biraz dinlenmek için buraya girdim. Gölgelikte oturuyorum. Gözümün önünde Ahmetâbadın eski zamanlarını canlandırıyorum. Birdenbire keskin, kulak yırtıcı bir tıslama sesi işittim. Bir de baktım kenardaki duvarın üstünde kocaman bir maymun duruyor ve bana hiddetle bağırıyor. Kim bilir bu metrûk bahçede onun rahatını kaçırmış olacağım. Maymunun büyüklüğü bana biraz korku verdi. Malûmdurki maymunlar çok kuvvetli olurlar. Ha[illegible] ürkütmeden buradan kalktım ve gide[illegible] bir resmini aldım.

Ahmetâbattaki eserlerin hepsini b[illegible] zikretmeğe imkân bulamıyorum. Re[illegible] dercettiğim bir kaç tanesi ötekiler ha[illegible] da da bir fikir verebilir. Fakat he[illegible] ayrı bir hususiyeti, ayrı bir güzelliği Şehri terketmeden evvel 19 uncu asır[illegible] larında zengin bir Canyalı tüccarın m[illegible] larca lira sarfile yaptırdığı büyük C[illegible] mâbedini ziyaretten kendimi alamadım mâbet o kadar ziynetli ki Abu dağ[illegible] kinden geri kalmaz. Üslûp ayni üslûp, ayni sanat. Hindistanda insan tarih[illegible] katr için sıkıntı çekmez. Bin sene evvel[illegible] bugün de Hindistanda yaşıyor. Bur[illegible] mâbet bugün faaliyet halinde. Bir C[illegible] ibadetinde bulunmak istiyordum; zama[illegible] madı, ayrılmak mecburiyetinde kaldım.

ACMER

Tirenimiz ikindi üzeri kalkıyordu, yona geldim. Eşyalarımı ve portatif ş[illegible] aldım, vagonda yerime serdim. Bir kaç dür sürüp duran mütemadi gezmeler [illegible] tizamsız uyku beni epey yormuş. Hindi[illegible] beni çok garipseten akşam halini yaşam dalıp gitmişim.

Sabah erkenden Acmer şehrine g[illegible] Acmer tarihin kaydettiği en eski zam[illegible] danberi Raçpotananın merkezidir. G[illegible]

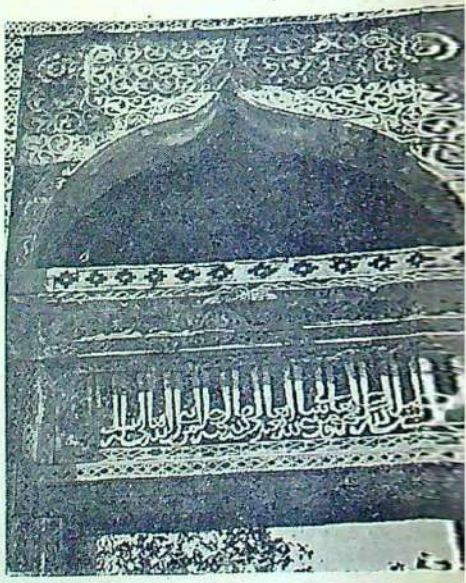

Acmer'de Mehmet Gûri'nin camii methali

(*) Malûm olduğu üzere Gençbahş hazineler bağışlıyan demektir. Hindistanda evliya gibi tanılan şahıslara böyle lâkaplar verilmesi mutattır.

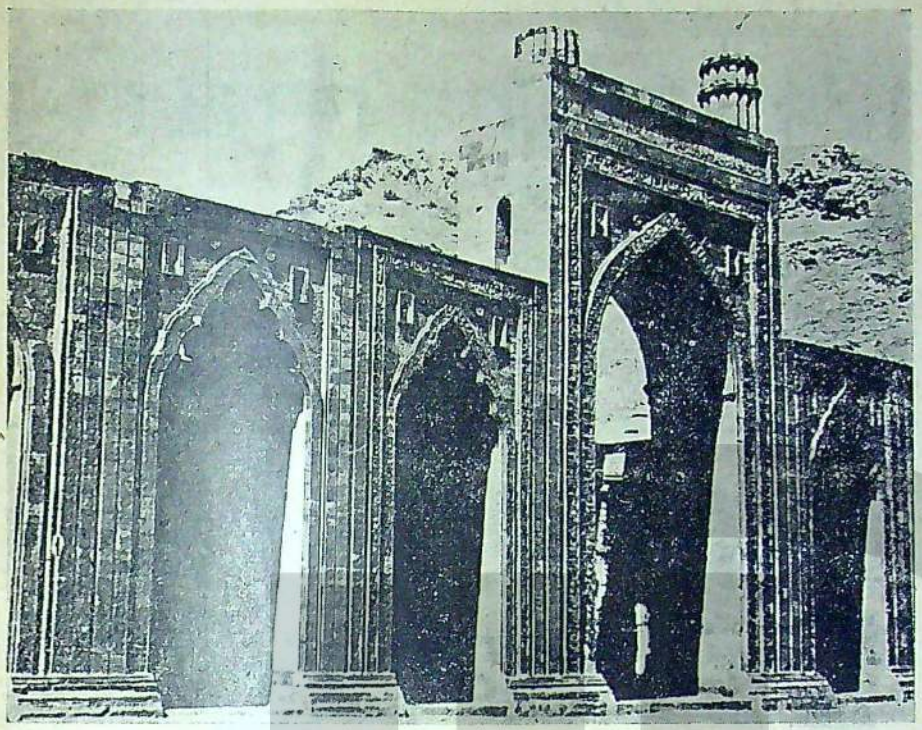

Acmer'in Şehabeddin Mehmet tarafından yaptırılan ve Şemsüddin İltutmuş tarafından büyütülen ve süslenen caminin cephesi

Mahmut zamanında burası Türkler tarafından zaptolunmuş ve Mahmuttan sonra Orta Asyadan Hindistana inen Türk hükümdarları buraya büyük ehemmiyet vererek şehri ellerinde tutmuşlardır. Yüz bine varan nüfusunun yarısından fazlasının Hindu olmasına rağmen Acmer bir islâm şehri karakterindedir. Şehir Mahmuttan sonra sırasile Gur'lu Şehabeddin Mehmedin, Kutbeddin Aybeğ'in, Şemseddin İltutmuş'un, Kalaçlı Alâeddinin, Tuğlak Hanlarının ellerine geçmiş ve en nihayet 16 ncı asrın sonlarına doğru Babürün torunu Ekber Hanın büyük Hindistan İmparatorluğuna katılarak son zamanlara kadar bu hükümetin belli başlı eyaletlerinden birinin merkezi olmuştur. Babür oğullarından Cihangir ve Şah Cihan bir müddet burada oturmuş ve imparatorluk bu tarihi şehirden idare edilmiştir.

Denizden yüksekliği 500 metreye kadar varan şehrin yaylâ iklimi, civarındaki güzel ve Delhiye nazaran daha serince olan havası Türklerin hoşuna gitmiş ve vakit vakit hükümdarları buraya çekmiştir.

İslâm âleminde çok sayılan ve Evliya diye tanılan Şeyh Muinüddin Çiştinin türbesi buradadır. Muinüddin Hindistanda bugün dahi pek çok taraftarları olan Çiştiye tarikatinin kurucusudur. Babür oğulları Çiştiye tarikatinin büyük hâmisi idiler. Hatta Ekber, Çişti tarikatinin bir müridi gibi Muinüddinin oğullarından Selim-i-Çişti namına Fetihpur-Sükri'de yaptırdığı muazzam cami ve camiin avlusundaki beyaz mermerden zarif türbe. Babür oğullarının Çişti tarikatine gösterdikleri saygı ve bağlılığın bir delilidir. Hattâ söylendiğine göre Ekber Han oğlunun adını da Şeyhinin adı gibi Selim koymuş. Bu Selim, işte Ekberden sonra imparatorluk eden meşhur (Cihangir) dir. Muinüddin de 12 nci milâdi asrı sonlarına doğru Hindistan islâm âleminde pek çok ün salmış bir şeyhti. Kendisi 1235 de öldü ve Acmerde gömüldü. O tarihtenberi burası hattâ Hindular tarafından bile takdis edilen büyük bir ziyaret mahallidir. Gelip giden Türk hükümdarları burayı birçok güzel eserlerle süslemişler, Hindistanın ve hattâ islâm dünyasının en büyük bir ziyaretgâhı haline getirmişler.

Şehrin stratejik ehemmiyetinden dolayı etrafına kuvvetli bir sur çevrilmiş. Cenubu garbideki dağın üzerinde de çok eski bir Raçpot kalesi olan (Târagar) kalesinin burçları görünüyor. Babür oğulları zamanında da mühim bir askeri merkez olân bu burcun içerisi yıkılmış, şimdi İngiliz askerleri için sanatoryum haline getirilmiş.

İşte böylece elden ele geçen bu eski ve tarihi şehir 1818 denberi İngilizlere mal edilmiş ve Raçpotana eyaletinin merkezi olmuştur. İngiliz vali şehrin şimalindeki Ana Sagar gölünün kenarına yapılmış olan muhteşem riyaset dairesinde oturur.

İstasyondan Şimali garbiye doğru giden geniş cadde şehri çeviren surların dışından geçiyor. Bunu takiben biraz gidince muazzam bir kale bedeni heybetli burçlarile endamını gösteriyor. Burası Ekberin sarayı denilen büyük burçtur. Ekber Han Acmeri zaptettikten sonra şehrin surlarını ve kapılarını tamir ettirmiş ve bu muhteşem burcu 1570 de yaptırmış. Ara sıra geldiği zaman burada otururmuş. İçerisi pek ziynetli imiş. Fakat sonraları (Maharatlar) harbinde yanıp yıkılmış. (1906) da İngilizler burayı tekrar tamir etmişler, fakat ancak duvarları ve kubbeleri tamir olunup bir müze haline getirilmiş, eski ihtişamdan tabii eser kalmamış.

— Arkası var —

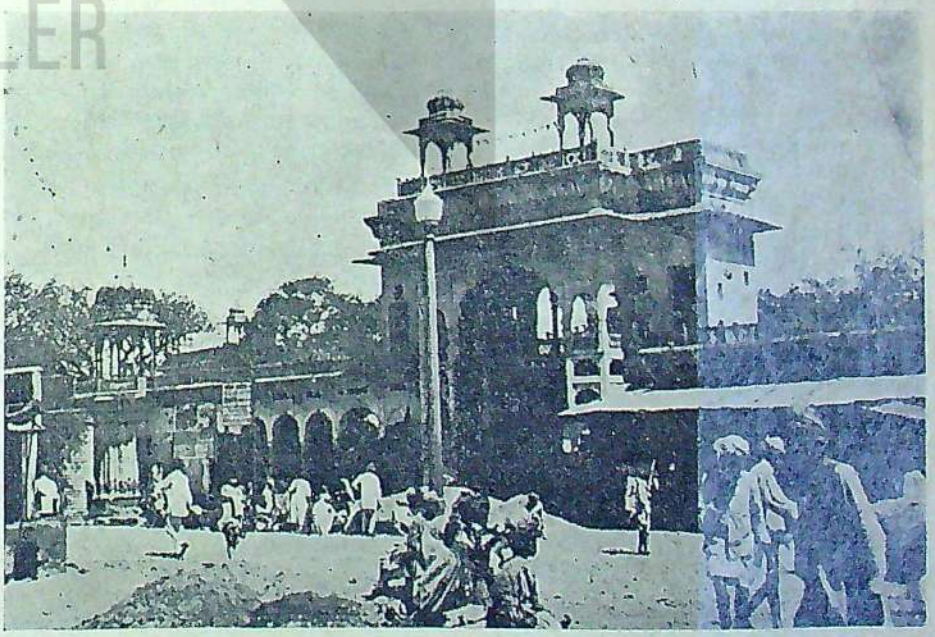

Acmer surlarının en güzel kapısı olan (Madra) kapısı

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

Hikâye

Soytarı Kahraman

Yazan: Münife BARAN

Ferzent Sabihi nerede aramazsanız orada bulursunuz. Müsamerede iseniz, mutlaka, ya davetli olarak aranızda, ya tertip heyetinden olarak karşınızdadır. Konferansa gitmiş iseniz, en ön sırada, bütün dikkatile dinler görürsünüz. En çok alkışlıyan da o olur. Konferanstan sonra, hatibin yanına sokularak ağzını kulaklarına götüren bir tebessümle dostça konuştuğunu seyreder ve tanıdıklarının çokluğuna hayret edersiniz. Eğer konferansı veren zat sizin dostunuz ise, şimdi kendisine iltifatlar yağdıranın kim olduğunu sizden sorar. Ancak o zaman, Ferzent Sabih hakkında biraz daha isabetli düşünmeğe başlarsınız.

Halkevinde bir kaç çeşit vazifesi, hayır cemiyetlerinin hemen hepsinde âzalığı vardır. Fakat kimse şimdiye kadar en ufak teberruunu görmemiştir. Esasen, işleri oradan oraya koşarak takip etmez, daima telefonla idare etmeğe çalışır. Telefon muhaverelerini en kalabalık yerlerde herkese işittirerek yapar.

Vapurda, tramvayda, otobüste; yaz ise beyaz elbisesi, kış ise nohudi yağmurluğu ile gözünüze ilişir. Daima yüksek sesle konuşur, isteseniz de, istemeseniz de dinlemeğe mecbur olursunuz. Temas etmediği mevzu yok gibidir. Son günlerde o da herkes gibi, siyasi meselelerle meşguldür. Bazan, mukadderatımızı muayyen devletlerin zaferine bağlıyarak etrafındakileri kızdırır. Ağır söz söyleyenler, hattâ hakaret edenler olur. Fakat o, bir misyoner sabrile bunların hepsine katlanır ve mahut tebessümü dudaklarından silinmez.

Nedir, necidir? Hakkında doğru bir şey biler de yoktur. Yalnız, evvelâ bir yabancı mektepte okuduğunu sonra o mektep tarafından yabancı bir ülkeye gönderilerek üç dört yıl orada kaldığını herkes bilir. Ne tahsil etmiştir? Kimisi at mütehassısı olduğunu söyler. Hakikaten at koşularında, müstemleke şapkası başında, dürbün elinde, kısa boyu ile meçhul diyarların acaip bir mantarı gibi dolaşır. Bahislere girer, en kabiliyetsiz hayvanlar üzerinde iddialara girişir ve ekseriya kaybeder. Onun bir pedagoji âlimi olduğunu söyliyenler de vardır. Hakikaten, mekteplere müracaat eder. Konferanslar vermek ister. Onu kabul edenler, kendisini yetiştiren müessese ile benzerleri olur. Konferansları vatanseverlik, kahramanlık, milliyet gibi yüksek ülkülerle ve şatafatlı kelimelerle süslenmiştir. Fakat düşünen bir kafa, bu yaldızların altındaki kirli gayeyi sezebilir.

Milli bayramlarda en önde onu görürsünüz. Amcasından yeğenine miras kalan İstiklâl Madalyasını o gün için çocuğu kandırarak almıştır. Kırmızı kurdelânın altında pırıldıyan kahramanlık damgasını kimse onun kadar gururla taşıyamaz. Gazeteler, âbideye çelenk koyanlar arasında resmini basarlar. Ağzından haftalarca kahramanlık menkıbeleri işitilir.

Onun bilgisine, nezaketine hattâ samimiyetine ve vatanseverliğine hayran olanlar da vardır. Hele onun gibi yetişenler için ideal bir tiptir. Yetiştirenler onunla iftihar ederler, yardım ve himaye ellerini üzerinden eksik etmezler..

***

Ferzent Sabih bir sabah hem gazete okuyor, hem çayını içiyordu. Birdenbire gözüne bir askerlik ilânı ilişti. İri siyah harflerle, memleketin muayyen yaşlar arasındaki gençleri silâh altına çağrılıyordu. Elinde fincan titredi. Ağzındaki çay, genzine kaçarak az kaldı onu boğacaktı. Aman yarabbi, kendisi de çağrılanlar arasında idi. Şimdi, işini gücünü, kazancını, rahatını bırakarak gitmek, kim bilir nerelerde, nasıl şartlar altında didinmek, uğraşmak lâzım gelecekti.

Kahvaltıyı yarım bırakarak giyinmeğe başladı. Gözlerinden yaşlar akıyor. Kalbi üzüntü içinde eziliyordu. Gerçi harp yoktu. Ama bu rahat hayat bırakılır mıydı? Ya ansızın harp patlar da bunları en öne sürerlerse? Halbuki, şimdi silâh altına alınmazsa, harp başlayınca elbet bir kolayını bulmak mümkün olurdu. Konsolosluklardan birine sığınarak cenge gitmekten kurtulmuş birinin hikâyesini, daha mektepte iken, kendisine anlatmışlardı!. Fakat şimdi onu, durup dururken kimse kabul edip ortaya bir mesele çıkarmak istemiyecekti.

Göz yaşlarını kurulıyarak sokağa çıktı. Mutlaka bir çare bulmalıydı. Vakit dardı, acele etmek lâzımdı. Hızlı hızlı yürüyerek vapura geldi. Salonda rahat bir yer bularak yerleşti. Sabah yolcuları birer birer geliyorlardı. Sağı solu dolmuştu. Bir kaç tanıdık da karşısındaki sırada biraz ileride oturuyordu. Ferzent Sabih dayanamıyarak seslendi:

— Bonjur beyler! Bu sabah gazete okudunuz mu? Çok mühim bir haber var da...

Gazete okuyanlar, başlıklara bir kez daha göz gezdirdiler. Harp tebliğlerine, iktisat meselelerine, borsa haberlerine baktılar. Hayır, hiç bir değişiklik yoktu. Ne ikinci cephe açılmış, ne Gandi tevkifhaneden kaçmış ne de altın oynamıştı. Ferzent Sabih, etrafta tam bir alâkanın uyandığını görünce herkeşe işittirerek başladı:

— İşte şurada, ikinci sahifenin altında bir ilân: Askerliğe davet!.. Buna, alelâde mesele deyip de geçmemeli! Bu, Türkiye'nin dünya üzerinde vaziyetini büsbütün perçinleyen, müdafaasını kolaylaştıran, siyasi âleminde sarsılmaz adımlarla ilerlemesine sebep olan mühim bir hâdisedir. Bu yaz memleketimizde, aşağı yukarı yedi yüz bin kişi kadar var. Bunların tahminen yüzde otuzu tahsil görmüş gençlerdir. Demek ki kadar kişi subay olacak!.. Vatan müdafaasına bu kadar subayın iştiraki ne demek olabilir misiniz beyler?

Bu nutuk daha sürecekti. Onu tanıyanlardan biri dayanamıyarak atıldı:

— Amma yaptın Ferzent! Bu hesap doğru bile olsa, işini, rahatını bırakıp gitmek senin sanki hoşuna gidiyor mu?

Söyleyenin dudaklarında yaman bir tihza kıvrımı vardı. Ferzent Sabih saçlarına kadar kızardı. Etraftakilerin alâkası da artmıştı. Ne söyliyecek diye yüzüne bakıyorlardı:

— Rica ederim diye asabileşti. Eğer hepimiz böyle sizin gibi düşünseydik bu vatan sesine kim cevap verirdi? Yurdum bugün bana ihtiyacı var. Bütün menfaatler, rahatlar, lüksler feda olsun! Ben de her şeyi bırakarak gösterilen vazifeye koşacağım.

İtiraz halinde başlıyan sözler, konferans mahiyeti alarak tâ vapur iskeleye yanaşıncıya kadar devam etti. Milliyetperverlikten, kahramanlıktan, vatanseverlikten uzun uzun bahsetti. Dinleyenlerden bir kısmı «bravo» diye tasdik ettiler, onun hakkında birçok şeyler işitmiş olanlar «Vay çapkın amma da söylüyor» diye gülümsediler.

Ferzent Sabih vapurdan çıkınca hakikaten vazifeye koştu: İlk işi kendisini himaye edenlere başvurarak tecil ettirmek v

tamamen kurtulmak için çareler aramak oldu. O gün, onun hatırı için bir toplantı yaptılar. Her ne pahasına olursa olsun kurtarmağa çalışacaklardı. Çünkü Ferzent Sabihin yokluğu onların da faaliyetini baltalıyacaktı.

Teşebbüslere hemen o gün, bir kaç koldan ve muhtelif şekillerle girişildi. Şimdilik hiç olmazsa bir kaç günlük zaman kazanmak ve sonra meseleyi kökünden halletmek istiyorlardı. Mamafih, işe başlıyanların da pek ümitleri yoktu. Gerçi Lozan sulhünden evvel, himaye ettikleri bir Türk softasını askerlikten kurtarmağa muvaffak olmuşlardı. Fakat şimdi memlekette o zâfı, kendilerinde o kudreti bulamıyorlardı.

Bununla beraber, ilk günü, ümitleri pek de kırılmadı. Ferzent Sabih, heyecan ve iztırap içinde, halâsını müjdeliyecek mukaddes sözleri işiteceğine inanarak evine dönmek üzere yola çıktı.

Şimdi vapurda sabahki dostların ve yolcuların bir kısmına yine rastlamıştı. Yüzünde bir hüzün mânasile :

— Ne kadar üzüldüm bilseniz beyler diyordu, muhtelif ihtiyaçlar dolayısile galiba bir kaç mütehassıs tecil edeceklermiş. Ben de onların içinde imişim! Bugün sabahtan akşama kadar, bu meseleyi önlemek, bir an evvel kıtama kavuşmak için uğraştım.

***

Heyecanla dolu bir hafta geçti. Bazı günler ümitlenerek sevindiler. Bu iyi günlerde Ferzent Sabih, yüzünde bir keder maskesile dolaştı. Önüne gelene büyük mütehassısları ve bu arada kendisini askere almıyacaklarından teessürle bahsetti. Fakat bir gün yine tam böyle heyecanlı bir hitabede bulunurken şube reisi ansızın karşısına çıktı. Bu kozmopolit adamdan iğrenmiş olan reis, sözlerin ancak yarısını işitmiş, fakat ters ters bakmağa başlamıştı. Ferzent Sabihin boğazında kelimeler düğümlendi. Saçının dibinden topuklarına kadar buz gibi bir terle yıkandı. Asker nerede ise bir kaç kelime ile hakikati açığa vuracak gibi idi. Ferzent, alnında toplanan damlaları silerken telâşla yerinden fırladı :

— Ah, nasıl da unuttum diye elini başına vurdu. Çok mühim bir işim daha vardı.

Ve iskeleden henüz ayrılmakta olan vapurdan, kendini karaya dar attı.

Birçok muameleler yürümüş, paralar sarfedilmişti. Fakat müspet netice bir türlü kendini göstermiyordu. Hattâ son çare olarak başvurdukları, Ferzent Sabihin hastalığı meselesi, işi büsbütün sarpa sardırmıştı. Askeri bir sıhhiye heyeti kendisini muayene edecekti.

Onu himaye edenler, türlü vasıtalarla hekimlere nüfuz etmeğe çalıştılar. Lâkin hiç bir teşebbüs umulan neticeyi vermiyordu. Nihayet en son çare olarak gizli bir ayin yaptılar, askerlikten kurtulması için dualar ettiler.

Ferzent Sabihin ağzını bıçaklar açmıyordu. Zaten evinden pek çıktığı yoktu. En çok, kendisini yetiştiren, himaye eden, şimdi de kurtarmağa çalışan azizlerle dolu yere gidiyordu. Yapılan âyinde o da bulunmuştu. Fakat mukadderatını yalnız bir peygamberin şefaatine bırakmağı doğru bulmuyordu. Bir ruh dalâleti içinde çırpınıyordu. Gerçi ona: «İsa da Muhammet de karşıdan ayni güzellikte birer dağ gibi görünürler. Fakat Muhammet, yakından bakılınca çorak ve sıkıcıdır, boş ve yeknesaktır. Halbuki İsa, yeşil ormanları, billûr kaynaklarile bütün tatmin edici vasıtalara maliktir» demişlerdi. Ne olursa olsun, o şimdi ihtiyaten ikisine de başvuruyordu.

***

Maddî yorgunluklar, mânevî dalâletler nihayet sona erdi: Askerlik dairesi, yapılan bütün teşebbüsleri reddetti. Türk ve asker hekimler sağlam raporu verdiler. Hattâ, hastalık uydurarak askerlikten kaçmak teşebbüsünde bulunduğu ve kıtasına zamanında iltihak edemiyeceği için muayyen cezalara da uğradı. Ve bir gün üzerine asker üniformasını ağlıya ağlıya giydi.

Kendisini mutlaka, eza ve cefa içinde eritmek istiyen bu insanlardan ve bu vatandan büsbütün nefret etmişti. İçinden:

— Ah yarabbi diyordu. Beni kurtaracak bir el, ilâhi bir kuvvet yok mudur? Keşke bu menhus memleket, medeni başka milletlerin elinde olsaydı da başıma bu felâketler gelmeseydi.

Şimdi, kendisini bu belâdan kurtarmağa çalışanların, büyük insaniyetine daha çok hayran olmuştu. O mukaddes insanların kıymetini daha iyi anlamıştı.

Mamafih, sokağa çıktığı zaman, yüzüne bir sevinç maskesi takarak vapura koştu. En kalabalık bir yerde, tâ uzaktaki tanıdıklarına seslendi :

— Hello!.. Artık mukaddes vazifemin başına gidiyorum. Fakat bilir misiniz, bu asil elbiseyi omuzlarıma geçirinceya kadar ne üzüntülere katlandım. Ah beyler! Az kaldı biz bir kaç mütehassısı askere almıyorlardı. Bu işi düzeltmek için tâ Ankaraya kadar müracaatta bulundum. Çok şükür arzum kabul olundu. Artık kıtama iltihak etmek üzere yola çıkıyorum.

Münife BARAN

Seçme Sözler

★ Hayatı geçmek için bir bardak dolusu ilim, bir fıçı dolusu tedbir ve bir deniz dolusu da sabır ister.

Acem Atalar Sözü

———

★ Kanundan korkma: Hâkimden kork!

Rus Atalar Sözü

———

★ Vazife, içinde bulunduğumuz anın talep ettiği şeydir. **Goethe**

———

★ İnsan az bilmek için çok okumalıdır.

Montesquieu

———

★ İki defa okunmağa değmeyen kitap bir defa bile okunmaz. **Fr. Rickert**

———

★ Allah faaliyete geçmiyen insana yardım etmez. **Sophocles**

———

★ Sükûnet kendini belli etmiyen en iyi arkadaştır. **Confucius**

———

★ En kötü insan bazan en iyi nasihati verebilir. **Balley**

———

★ İnsanın kendi için söylediği her şey şiirdir. **E. Renan**

———

★ Kendini diğerlerinden daha iyi sanan adam ahmaktır. **Tolstoi**

———

★ Sevgide daima biraz delilik vardır. Fakat delilikte de daima biraz akıl vardır.

Nietzsche

———

★ Bir harbin muvaffakıyeti yaptığı zararlarla ölçülür. **Victor Hugo**

———

★ Parasız aşk tabansız çizmeye benzer.

Commerson

———

★ İki kadının dostluğu muhakkak üçüncü bir kadın aleyhine bir ittifaktır.

Alphonse Karr

———

★ Dört ayaklı at sendelerse iki ayaklı insan ne yapsın? **Hint Atalar Sözü**

———

★ Sanat o kadar ucuzladı ki hemen hemen ekmeğin ardından koşuyor. **Luth**

Tefrika No. 28

Yazan : **Yusuf Ziya ORTAÇ**

Yüzüne gülümsiyerek bakıyorum:

— Yoksaaaa?..

Dudaklarım bu suali, onun tehdidine biraz da istihza katarak çekiyor.

— Ay, siz insanlarla alay etmesini ne zamandanberi öğrendiniz Nihat beyefendi?..

— Karavanada karnımı doyurmağa başladığımdanberi efendim!

— Yazık!.. Bâri asker tayınınızdan biraz da karınıza verseydiniz!

— Karım mı?.. Estağfurullah!.. O hâlâ sizin kızınız değil mi?

— Tabiîî.. Henüz ana himayesine ne kadar muhtaç olduğunu görüyorum!

Hiddetle ayağa kalktım:

— Vah vah. Bunu söylemek için çok fena bir gün seçtiniz hanımefendi: Eğer yirmi dört saat daha nazik olabilseydiniz, kızınızın artık bu himayeye muhtaç olmadığını görecektiniz!

Vapur, İzmit sultanisi edebiyat muallimi Nihat Ahmedi iskelede çok bekletmedi! Boş salonda bir pencere kenarına oturdum. Bir zamanlar, bu yalıya nasıl sevinçle geldiğimi düşünerek, ayni sevinçle evime dönüyorum...

***

Maarif Nazırının odası küçük, karanlık bir koridor üstünde. Kapıda iki hademe bekliyor. İkisi de, omuzları sırma şeritli, göğüsleri sarı düğmeli lâcivert şayaktan elbiseler içinde, bıyıkları burulu, suratları çatık. Rahatsız etmekten çekinerek, saygılı adımlarla yanlarına yaklaşıyorum:

— Nazır beyefendi hazretlerini görmek istiyorum.. Arzeder misiniz?

Beni, tepeden tırnağa süzüyorlar:

— Kalemi mahsusa söyleyiniz..

Kalemi mahsus?.. Bunun nerede olduğunu sorabilmek için kendime yakın, iddiasız bir yüz aradım. Ayni katta, ikinci oda imiş.

İçeri giriyorum: Masalardaki başların hepsi bana bakıyor: Beyaz saçlı, çenesinin iki yanından otuzar yılın pembe torbaları sarkmış, gözlüklü bir zata yaklaşıyorum:

— Nazır beyefendi hazretlerini görmek istiyorum.. Arzeder misiniz?

— Başkâtip beye söyleyiniz..

Köşedeki boş masayı gösteriyor:

— Müdür beyefendinin yanındalar. Biraz intizar buyurursanız..

Anlıyorum ki, başkâtip beyden sonra da bir müdür bey var ve Nazırın huzuruna ancak havaleli bir istida gibi masadan masaya dolaşarak çıkmak nasip olacak!

Mümeyyiz bey, sivri burnu elindeki evrakın üstünden kalkmaksızın beni dinledi:

— Nazır beyefendi hazretleri sizi tanırlar mı?

— Hayır... Yalnız...

— Yalnız?..

Sivri burnu, korkunç bir istihza ile şimdi bana doğru uzanmıştı.

— Kendileri beni görmek istemişler. Rıza Göktekin bey söyledi!

Mümeyyiz beyefendi, burnunu tekrar yavaş yavaş içeri çekerek yanındaki sandalyeyi gösterdi:

— Oturmaz mısınız?.. Ben şimdi müdür beyefendiye arzederim.. İsmi âliniz?

— Nihat Ahmet!

Elindeki kâğıtları, masanın üstü de kesme bir billurun altına koyd Siyah eteklerinin bir odadan bir oda açılan arka kapıda kaybolduğunu gö düm.

Bir dakika sonra, bana, uzakt gel işareti yaparken, yüzündeki o h zır gaga ne kadar sevimliydi!

Kalemi mahsus müdürünün a kasından Nazırın odasına girdim: B yük, kanlı iki yanak, kısılmış, sim yah gözlerle yüzüme baktı:

— Siz misiniz?..

Hürmetle başımı eğdim. Aca kalbimin çarpıntısını duyuyor muydu

Tekrar gözlerimi yüzüne kaldır dığım zaman, belli belirsiz bir gülüm seyişle bana baktığını gördüm:

— Emrinizi bugün imzalıyac ğım.. Vazifenizde Rıza Göktekin bey teveccühüne lâyık olduğunuzu isp ediniz.. Sizin için o kadar güzel şeyl söyledi ki, daha evvel ..eri..miş bir k rarı geri aldım!

Nazır beyefendi hazretlerinin, yâ yinimden cay:nadıklarına bakılırsa odadan ç.. rken biribirine takılan be ceriksiz ..aklarımı görmemiş olacak!

***

Dün, odamda olaşa dolaşa giyi nirken, kafes deliğinden gözü.. b yüz ilişti, tanıdık bir yüz. Baktım, isk leden yalıya öteberi taşıyan ham Arkasında, benim ceviz sandığım, eli de paket yapılmış yazlık iskarpinlerin ve Yüksekkaldırımdan aldığım Şi fesin mukavva kutusu, bizim eve do ru yaklaşıyor.

Kahkahayla karışık bir sesle me divenden aşağı haykırdım:

— Anneeee!.. Kapıyı aç, çeyiz geliyor!

— Arkası var —

irkiye Cümhuriyeti

raat Bankası

ş tarihi: 1888. — Sermayesi: 00.000 Türk lirası. Şube ve ajans adedi: 265.

ve ticarî her nevi banka muameleleri.

biriktirenlere 28.800 lira ikramiye veriyor

Bankasında kumbaralı ve ih-ruf hesaplarında en az 50 ara senede 4 defa çeki-aşağıdaki plâna göre lacaktır.

00	adet	50 liralık	5.000 lira
1	»	40	» 4.800 »
	»	20	» 3.200 »

rındaki para bir aşağı düşmi-ğı takdirde %

efa 11 Eylûl, Mart ve 11 ekilecektir.

Küçük Tasarruf

1943 İKRAMİYE P

KEŞİDELER: 1 Şubat, 3 Mayıs, 2 Ağ

İkinciteşrin tarihlerinde yapılır

1943 İKRAMİYELERİ

1	adet	1999	Liralık	1999 Lira
1	»	999	»	999 »
1	»	888	»	888 »
1	»	777	»	777 »
1	»	666	»	666 »
1	»	555	»	555 »
1	»	444	»	444 »
2	»	333	»	666 »
10	»	222	»	2220 »
30	»	99	»	2970 »
60	»	44	»	2640 »
250	»	22	»	5500 »
334	»	11	»	3674 »

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizi de denemiş olursunuz.

angonur. ... milli cep-iri, Türk milletini zen-cisi de Türk millî mü-net eder.

Milli Piyango

ş görmüş oluyoruz: memlekete hizmet!

İSTİKLÂL MARŞI

İstiklâl Marşının ilk beş mısraı

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.
Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!

MİLLİYET ARŞİVİ

ADEMİ İKTİDAR VE BELGEVŞEKLİĞİNE KARŞI

FORTOBİN

S. ve İ. MUAVENET VEKÂLETİNİN RUHSATINI HAİZDİR

HER ECZANEDE BULUNUR POSTA KUTUSU 228

REÇETE İLE SATILIR

İsafir gelince

ALI LİKÖR

RAM EDİNİZ

RADYOLİN

Sabah, Öğle, Akşam

Her yemekten sonra günde üç def muntazaman dişlerinizi RADYO ile fırçalayınız

Sahibi ve Neşriyat Müdürü: SEYFİ ORHON

Bastığı yer: Cumhuriyet Matbaası —